

ASIM KARAÖMERLİOĞLU
Orada Bir Köy Var Uzakta

M. ASIM KARAÖMERLIOĞLU 1966'da Ankara'da doğdu. İzmir Bornova Anadolu Lisesi'nden sonra Boğaziçi Üniversitesi Elektrik-Elektronik Mühendisliği'ni bitirdi. Yüksek lisans çalışmasını Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü'nde, doktorasını Ohio State Üniversitesi Tarih Bölümü'nde yaptı. 1999 yılından bu yana Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Enstitüsü'nde, yarı zamanlı olarak da Işık Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

İletişim Yayınları 1155 • Araştırma-İnceleme Dizisi 200

ISBN-13: 978-975-05-0406-8

© 2006 İletişim Yayıncılık A.Ş. / I. BASIM

1-4. Baskı 2006-2017, İstanbul

5. Baskı 2021, İstanbul

DIZI KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI *La Turquie Kémaliste*, sayı 25-26, Ağustos 1938

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Serap Yeğen

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ASIM KARAÖMERLİOĞLU

Orada Bir Köy Var Uzakta

Erken Cumhuriyet Döneminde
Köycü Söylem

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
Giriş	11
Osmanlı'nın Son Döneminde ve Genç Cumhuriyet'te Halkçılık	21
Osmanlı'nın Son Döneminde Halkçı Düşüncenin Gelişimi.....	21
Tek-Parti Döneminde Halkçılık: Bir Teorik Değerlendirme Denemesi.....	43
Tek-Parti Döneminde Halkevleri, Halkçılık ve Köycülük	51
Neden Halkevleri?.....	56
Halkevleri'nde Köycülük.....	60
Köycü Söylemin Temel Özellikleri.....	64
Köycülüğün Düşüşü ve Yükselişi.....	77
Sonuç.....	81
Köycülük ve Köy Enstitüleri	87
Köy Enstitüleri'ne Doğru.....	88
Köy Enstitüleri ve İktisadî Devletçilik.....	91
Türk Eğitim Sisteminde Yeni Bir Perspektif: "Yaparak Öğrenme".....	93
Köylülerin Köylüler Tarafından Eğitimi.....	95
Türk "Stakhanovizmi".....	96
Ağalara Karşı Mücadele.....	99

Türk Milliyetçiliğinin Pekiştirilmesi Meselesi.....	101
Enstitüler Üzerine Çelişik Açıklamalar.....	104
Köycülük ve Toprak Reformu:	
“Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu”nun Hikâyesi.....	117
Reformunun Tarihsel Arka Planı.....	120
Neden Toprak Reformu?.....	125
<i>Topraksız Köylü Sorunu?</i>	125
<i>İdeolojik Formasyonun Etkisi</i>	132
<i>Toprak Reformu ve Kitlelerin Kazanılması Sorunu</i>	139
Genel Bir Değerlendirme Denemesi.....	143
Erken Cumhuriyet Dönemi	
Türk Edebiyatında Köylüler.....	151
Kemalist Bir Bakış Açısı:	
Yakup Kadri Karaosmanoğlu.....	153
Sosyalist Bir Bakış Açısı: Sabahattin Âli.....	161
Halkçı Bir Bakış Açısı: Memduh Şevket Esendal.....	172
Sonuç.....	179
İki Savaş Arası Avrupa’da	
İdeolojik Bir Söylem Olarak köycülük.....	185
İki Savaş Arası Dönemin Öncesi:	
Kısa Bir Tarihsel Bağlam.....	186
Alman Nazizminde Köycülük.....	192
Bulgaristan Deneyimi.....	207
Sonuç: Karşılaştırmalı Bir Bakış Açısına Doğru.....	215
Sonuç.....	221

Önsöz

Elinizdeki eser ağırlıklı olarak 1993 ile 1998 yılları arasında Ohio State Üniversitesi'nde yaptığım doktora çalışmasından üretilmiştir. Bu çalışma boyunca özellikle hocam ve danışmanım Carter V. Findley'e en başta teşekkürü bir borç bilirim. Onun yardımları, teşvikleri, yönlendirmesi ve yazdıklarımı titiz bir emek harcayarak okuması olmasaydı bu çalışma çok şey kaybederdi. Onun akademik ve entelektüel yüksek standartları bana her zaman ilham verdi. Sadece bir akademik danışman olmayıp bana Amerika yıllarımda iyi de bir dost oldu. Boğaziçi Üniversitesi'nden eski hocalarım, şimdi meslektaşlarım Profesör Zafer Toprak ve Profesör Şevket Pamuk beni her zaman desteklediler, yönlendirdiler. Onların bana olan inancı ve sevgisi benim için son derece önemli oldu hep. Kendilerine çok müteşekkirim. Ohio'daki bir başka hocam Jane Hathaway hem doktora tezimi titizlikle okudu hem de yıllar boyu bana her türlü desteği verdi. Jane'in adını sevgi ve saygıyla anmadan geçemeyeceğim. Ohio'dan bir başka sevgili hocam rahmetli Allan K. Wildman benim hayatımda çok önemli bir insan oldu, müthiş zekâsı ve birikimi ve de mütevazılığı bana hep örnek oldu. Her zaman bana çok derin bir sevgi ve coşku verdi. Daha çok 19. yüzyıl Rus aydınlarını hatırlatan bir büyük Rusya tarihçi-

siydi. Ondan çok şey öğrendim, çok etkilendim. Nur içinde yatsın. Ohio'daki yıllarımda hocam Viktoria R. Holbrook'un bende çok büyük emeği vardır. Viktoria olmasaydı Ohio çok sıkıcı ve kuru bir yer olurdu. Ona da özel bir teşekkürü borç bilirim. Doktora çalışmalarım sırasında benden hiçbir maddi ve manevi yardımı esirgemeyen hocalarım Leila J. Rupp, Kenneth Andrien, Carole Fink, Claudio Fogu, John F. Guilmartin Jr. ve Jonh Burnham'ın adlarını da anmadan geçemeyeceğim. Ayrıca Ohio State Üniversitesi kütüphanesinden Dr. Dona Straley ve Patrick Visel'e her türlü kaynağa ulaşmamda son derece değerli katkılarından dolayı müteşekkirim. Ayrıca bölüm sekreteri sevgili Joby Abernathy her zaman hayatımı kolaylaştırdı ve de renk kattı, kendisini sevgiyle anıyorum.

Çalışmalarım sırasında nezaket gösterip beni Bloomington Indiana'da kabul eden Profesör İlhan Başgöz'ü şükranla anmak isterim burada. Bloomington'daki uzun sohbetimizde yaşamından anılarını saatlerce benimle paylaştı. Ondan çok şey öğrendim, kendisine çok müteşekkirim. Yine Profesör Engin D. Akarlı çalışmalarım sırasında bazı konularda önemli müdahalelerde bulundu, değerli ve yapıcı eleştirilerinden beni mahrum bırakmadı, çok da iyi oldu. Kendisine en derin sevgi ve saygılarımla teşekkürü bir borç bilirim.

Bu çalışmanın çeşitli bölümlerinin yurtdışında yayımlanması sırasında bana yardımcı olan *The British Journal of Middle East Studies*'den Adrian Gully'e, *The Journal of Peasant Studies*'den Henry Bernstein'a, *Middle Eastern Studies*'den Sylvia Kedourie'ye ve *East European Quarterly*'den Stephen Fischer-Galati'ye eleştirilerinden ve katkılarından dolayı çok teşekkür ederim.

Çalışmalarım boyunca çeşitli düzeylerde benimle hayatı paylaşan ve yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarım Dr. Sylvia Wing Önder, Dr. Nadir Özbek, Dr. Boğaç Ergene, Levent Erdoğan, Demircan Erdoğan, Muammer Önder, İbrahim Tekin, Bülent Bekçioğlu, Cevdet Karahasanoğlu, Aaron Retish, Fahri Aral ve Orhan Koçak'a çok şey borçluyum. Ayrıca Boğaziçi Üniversitesi'nde yıllardır bana çeşitli biçimlerde yardım eden

öğrencilerim ve asistanlarım Cennet Ünver, Murat Metinsoy, Helin Burkay, Bağış Erten, Barış Alp Özden, Yiğit Akın, Hande Özkan, Umut Yıldırım, Asena Günal, Erkal Ünal, Gürol Arıcı, Fulya Özkan, Ceren Ilıkan, Pınar Öztamur, Can Nacar, Özgür Sevgi Göral, Emin Alper, Fatih Gümüş ve diğerlerini sevgiyle anıyorum.

Bu kitabın yayımlanmasında en değerli katkılardan birisi de İletişim Yayınları'ndan sevgili Tanıl Bora'ya ait. Onun titizliği ve sürekli beni cesaretlendirmesi olmasaydı bu çalışmada çok şey eksik kalırdı. Kendisine tüm içtenliğimle teşekkürü bir borç bilirim.

Yıllardır maddi ve manevi bana karşılıksız her şeyi sunan annem Sevil, babam Burhanettin ve ablam Tijen Karaömerlioğlu'nu en derin sevgi ve saygılarımla anmak istiyorum. Onlara her şeyimi borçluyum.

Söylemek gereksiz ki bu çalışmanın tüm eksiklikleri, hataları sadece ve sadece bana aittir.

ASIM KARAÖMERLİOĞLU